

3. Комаровська О. А. Особливості проявів обдарованості до мистецтва у дітей: за результатами експериментальних досліджень Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 7 (33). 2013. С. 264-272. Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/5176/1/Komarovska_2013.PDF
4. Лавренчук Т. Особливості розвитку креативності дітей підліткового віку. Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства : збірник наукових праць / за ред. доц. В.В. Павленко. Житомир, 2018. С. 97-101.
5. Павленко В.В. Тести креативності особистості: сутнісні характеристики та особливості застосування . Андрогогічний вісник. Житомир, 2016. Випуск 7. С.219–232.
6. Розвиток креативності молодших школярів: монографія / Павленко В.В.; за ред. проф. О.Є. Антонової. Житомир, 2017. 158 с.
7. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки. Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: монографія / Антонова О.Є.; за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ім. І. Франка, 2012. С.14– 41.

Павельчук М. О.,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу
міжнародних зв'язків та наукової співпраці
Інституту педагогіки НАПН України
zagorul_ko@ukr.net

ІНДИВІДУАЛЬНІ ОСВІТНІ ТРАЄКТОРІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОСТІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Анотація. У тезах доповіді розглянуто актуальність формування індивідуальних освітніх траєкторій як ефективного засобу підтримки та розвитку обдарованих здобувачів освіти в умовах суспільних криз, зокрема війни. Обґрунтовано переваги персоналізованого підходу до навчання, зокрема врахування інтересів, здібностей, темпу та стилю навчання кожного учня. Проаналізовано виклики, з якими стикається освітнє середовище в умовах нестабільності, та окреслено шляхи їх подолання через гнучке планування освітніх маршрутів. Представлено практичні рекомендації щодо організації індивідуальних траєкторій з використанням сучасних цифрових технологій, менторського супроводу та психологічної підтримки. Підкреслено важливість створення сприятливого навчального середовища, що сприяє збереженню мотивації, емоційного добробуту та самореалізації обдарованих учнів у період кризи.

Ключові слова: обдарованість, індивідуальна освітня траєкторія, персоналізоване навчання, кризові умови, освітнє середовище, підтримка учнів, адаптивне навчання.

Abstract. The report examines the relevance of developing individual educational trajectories as an effective means of supporting and fostering gifted students in times of societal crises, particularly war. The advantages of a personalized learning

approach are substantiated, including consideration of students' interests, abilities, pace, and learning styles. The paper analyzes challenges faced by the educational environment in times of instability and outlines strategies for overcoming them through flexible learning pathway planning. Practical recommendations are presented for organizing individualized trajectories using modern digital technologies, mentorship, and psychological support. The importance of creating a supportive learning environment that promotes motivation, emotional well-being, and self-fulfillment of gifted students during a crisis is emphasized.

Keywords: giftedness, individual educational trajectory, personalized learning, crisis conditions, learning environment, student support, adaptive learning.

Сьогодні Україна переживає складні трансформаційні процеси, спричинені війною, що значно вплинули на всі сфери життя, зокрема й на освіту. В умовах нестабільності, психологічної напруги, вимушеного переміщення та обмеженого доступу до освітніх ресурсів виникає нагальна потреба в нових підходах до підтримки й розвитку учнів, особливо – обдарованих.

Обдаровані учні – це стратегічний ресурс нації. Вони потребують не лише збереження можливостей для розвитку, а й створення таких освітніх умов, які дозволяють розкривати їхній потенціал попри зовнішні виклики. У кризовій ситуації традиційні освітні моделі часто виявляються недостатньо гнучкими, щоби забезпечити цілеспрямовану роботу з такими дітьми.

Індивідуальні освітні траєкторії, як гнучкий і особистісно орієнтований інструмент, дозволяють забезпечити навчання з урахуванням інтелектуальних, емоційних, соціальних і побутових обставин конкретного учня. Це стає особливо важливим у воєнний час, коли освітній процес має бути не лише ефективним, а й підтримуючим, адаптованим, стійким до викликів.

Поняття «індивідуальна освітня траєкторія» охоплює стратегічно спланований і адаптований до особистості маршрут навчання, який відповідає її здібностям, цілям, інтересам та умовам життєдіяльності. Це не лише про вибір предметів, темпів і форматів навчання, а й про врахування внутрішніх потреб учня, його емоційного стану, ціннісних орієнтирів і соціального контексту.

Для обдарованих учнів така траєкторія має особливу цінність. Вони часто мають нерівномірний розвиток різних сфер інтелекту, проявляють глибоку зацікавленість у вузьких темах, швидко втрачають мотивацію до рутинного навчання та потребують більшого рівня автономії. Індивідуальні траєкторії дозволяють таким учням розвиватися у комфортному для них темпі та напрямі, використовуючи ті інструменти, які найкраще відповідають їхньому стилю навчання та мислення.

Повномасштабна війна в Україні спричинила серйозні виклики для системи освіти: руйнування інфраструктури, вимушене переміщення учнів і вчителів, нестача ресурсів, нестабільність навчального процесу. У цих умовах виникає

потреба не просто зберегти доступ до освіти, а створити такі умови, які дозволять обдарованим дітям не втратити інтерес до пізнання, а навпаки – використовувати навчання як ресурс стабільності та розвитку.

Індивідуальні освітні траєкторії дають змогу: підтримати внутрішню мотивацію учня до навчання через орієнтацію на його сильні сторони; забезпечити психологічний комфорт, що є критично важливим у періоди нестабільності; адаптувати темп, формат і зміст навчання до конкретних умов життя дитини (зміна місця проживання, доступ до інтернету, родинна ситуація тощо); дати можливість самостійно визначати цілі та пріоритети, що сприяє розвитку відповідальності та самоорганізації.

Реалізація індивідуального маршруту навчання в умовах кризи можлива через поєднання педагогічної гнучкості, цифрових технологій, психологічної підтримки та взаємодії з сім'єю. Серед ключових елементів:

1. Персоналізоване планування. Освітній план має враховувати рівень підготовки учня, його інтереси та поточні обставини. Доцільно використовувати діагностичні інструменти для виявлення навчальних стилів, емоційного стану та запитів дитини.

2. Цифрові освітні ресурси. Онлайн-платформи, адаптивні системи навчання (наприклад, українські освітні ресурси, Khan Academy, Coursera, Prometheus) забезпечують доступ до якісного контенту навіть у віддалених умовах. Їх використання дозволяє учневі навчатися у зручному режимі, обираючи теми, які його цікавлять.

3. Менторство. Супровід наставників – учителів, науковців або практиків у галузі інтересів учня – дає змогу не лише отримувати знання, а й отримувати підтримку, зворотний зв'язок, натхнення.

4. Проектне навчання. Індивідуальні або групові дослідницькі проекти дають змогу учням зануритися у реальні завдання, які пов'язані з їхніми здібностями та інтересами. Це також формує навички критичного мислення, аналізу, комунікації.

5. Емоційна підтримка. Особливої уваги потребують психологічні аспекти. Розвиток емоційного інтелекту, навичок саморегуляції, рефлексії допомагає учням долати стрес і зберігати внутрішню рівновагу. Це може бути інтегровано у навчальний процес або організовано як окремі модулі.

Індивідуальні освітні траєкторії – це не тимчасове рішення для надзвичайних ситуацій. Це стратегія, яка відповідає запитам сучасної освіти, орієнтованої на людину. У кризових умовах, зокрема під час війни, такий підхід стає життєво необхідним, адже забезпечує безперервність розвитку навіть за обмежених можливостей. Для обдарованих учнів це – реальний шанс не втратити, а примножити свій потенціал.

Формування персоналізованого шляху навчання – це не лише інструмент підтримки обдарованих, а й крок до гуманізації освіти, що визнає унікальність кожної дитини як основу для розвитку суспільства. Сьогодні, як ніколи, українська школа має стати простором можливостей, довіри та надії.

У сучасних кризових умовах, спричинених війною, особливої важливості набуває переосмислення підходів до розвитку обдарованості учнів. Індивідуальні освітні траєкторії стають ефективним засобом адаптації освітнього процесу до особистих потреб, можливостей та викликів, з якими стикаються здобувачі освіти. Вони дозволяють не лише зберегти мотивацію до навчання, а й сприяють розвитку критичного мислення, самостійності й емоційної стійкості. Упровадження таких підходів є запорукою збереження освітнього потенціалу нації та формування майбутнього покоління, здатного ефективно діяти в умовах невизначеності та змін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С. У. Освіта в умовах війни: виклики та відповіді. Освітологічний дискурс. 2021. № 3–4. С. 45–51.
2. Караман О. Л. Психолого-педагогічна підтримка обдарованих учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. Психолого-педагогічні проблеми підтримки обдарованих дітей. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2019. С. 21–28.
3. Попов Р.А., Павельчук М.О. рівень сформованості освітньої автономності здобувачів профільної середньої освіти як передумова персоналізації навчання у вищій школі. Вісник науки та освіти. 2025. № 2(35). С. 1305–1318.
4. Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0563729-23#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

Павловська Олена Валентинівна,
заступник директора з НВР ліцею № 136 м. Києва,
olena_pavlovska@online.ua

ПРАКТИЧНІ КРОКИ ДО УСПІШНОЇ ПРОФІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті йдеться про практичний досвід колективу ліцею № 136 м. Києва щодо здійснення допрофільного і профільного навчання за програмою спецкурсу «Абетка професійного самовизначення», мета якого – розвиток творчого, інтелектуального потенціалу кожного учня, підготовка до свідомого вибору галузі та напрямку майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: допрофільне навчання, профільне навчання, профільна середня освіта, спецкурс, ключові та предметні компетентності, освітні галузі, професійне самовизначення, освітні технології, свідомий вибір, вибір майбутньої професії.